

DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 1P
Cena: Posamezna števil. L. 15
Naročnina: Mesečna L. 61
Za inozemstvo mesečno L. 100
Pošt. štek. rač. št. 9-18127

Leto II. - Štev. 49

Gorica - Trst, 3. decembra 1948

Izhaja vsak petek

MARSHALLOV NAČRT IN SLOVENC

Marshallov načrt, kakor je zamisljen, bi lahko po pravici imenovali blagoslov za male evropske narode in države, ki so v drugi svetovni vojni toliko trpele. Brez njega bi ti narodi in te države nikdar ne dobile tolikšne pomoči za svojo obnovo in gospodarski dvig, kakršne so deležne zdaj. V dokaz za to trditve lahko navedemo ravno Svobodno tržaško ozemlje, ki je po površini in prebivalstvu najmanjša članica v organizaciji za evropsko gospodarsko sodelovanje.

Trst je v zadnjih kratkih mesecih prejel že za nad pet milijard lir ameriške pomoči po Marshallovem načrtu. Vsega skupaj so mu v okviru evropske obnove namenili za zdaj 51 milijard lir.

To je ogromen znesek, s katerim bo ob pametnem vodstvu in razdeljevanju mogoče do temelja obnoviti, preurediti in ojačiti vso gospodarsko dejavnost tržaške države.

Od vseh sredнееvropskih narodov, ki morajo živeti za rdečim železnim zastorom, je vsestranski ugodnosti Marshallovega načrta lahko deležen samo del Slovencev. To so tisti, ki žive na anglo-ameriškem področju Svobodnega tržaškega ozemlja.

Tega dejstva se moramo zavedati Slovenci prav tako pa tisti, ki jim je izvajanje Marshallovega načrta v tržaški državi zaupano.

Namestnik ameriškega zunanega ministra, John Foster Dulles, je pred kratkim govoril v Parizu, o ciljih ameriške politike v zvezi z Marshallovim načrtom v Evropi.

Poglaviti cilj je v tem, da svobodno Evropo gospodarsko ojačijo in zedinijo ter jo politično povežejo v čim tesnejšo enoto. Tako bi ustvarili žarišče, ki bo s svojo svobodo, s svojim socialnim blagostanjem in svojo močjo neprenehoma in nezadržno privlačevalo narode iz za železnega zastora na to stran.

Evropa naj bi prav s pomočjo Marshallovega načrta postala mogočen magnet, čigar sila se ne bo mogel ustavljati nihče. Ta sila bo prej ali slej podrlo pregraje, ki danes še cepijo Evropo na vzhodno in zahodno polovico.

Ni dvoma da je Dulles, eden prvih ameriških zunanjepolitičnih strokovnjakov, pravi namen Marshallovega načrta s tem točno in odkrito označil.

Šovinizem ustvarja pregraje

Če hočejo zdaj ta veliki cilj doseči, potem je treba Marshallov načrt v tem duhu dosledno izvajati zlasti v deželah, ki leže danes ob nasilni meji med zahodno in vzhodno Evropo. In med temi področji je zlasti važen, če ne najvažnejši, prav Trst zaradi tega, ker edino tukaj je eden izmed narodov onstran železnega zastora po znatnem številu svojih pripadnikov v živem in stalnem stiku s pravo demokracijo in njenimi sadovi.

To dejstvo nudi velike možnosti za uspeh, a vsebuje

tudi dosti nevarnosti za polom Marshallovega načrta na tem kočljivem in pomembnem področju. Uspeh ali polom je odvisen od tega, ali se bodo odgovorni ljudje posebnih nalog Evropskega obnovitvenega načrta tukaj točno zavedali.

Zakaj vsa ta dejstva v zvezi z Marshallovim načrtom tako poudarjamo?

Zaradi umetno razpihovane šovinistične nestrpnosti, ki jo kaže večji narod na Tržaškem ozemlju do manjšega. Ta nestrpnost ima korenine v 25 letni fašistovski vzgoji, ki ni bila nikjer tako brezobzirna in nasilna kakor prav tukaj.

Ta nestrpnost je tolikšna, da še danes ne priznava manjšemu narodu niti pravice do enakopravnega obstanka, kaj šele, da bi mu pustila o lastni usodi v lastni državi sodočelati.

V prizadevanjih za zatrtje Slovencev tukaj so voditelji te nestrpne večine poleg politike vedno uporabljali tudi gospodarski pritisk. Uničevanje slovenskega gospodarstva na Tržaškem v dobi med prvo in drugo svetovno vojno to resnico kričeče dokazuje.

Sedanjí politični, kulturni in splošni položaj Slovencev na Svobodnem tržaškem ozemlju nam priča, da se tudi Zavezniška vojaška uprava, žal, preveč ravna po težnjah omenjenih šovinističnih skupin.

Zaradi tega ni neupravičeno bojazen, da se utegne tudi Marshallov načrt tukaj spreveči v gospodarski udarec po Slovenceh, ali pa vsaj v razočaranje, čigar posledice bodo segle dalje kakor pa samo do Mitj ali do Sezane.

Brez upoštevanja Slovencev ne bo uspeha

O vsem, kar se tiče izvajanja Marshallovega načrta na Tržaškem, bo odločal ravnatelj Uprave za gospodarsko sodelovanje z Zavezniško vojaško upravo. Ta mu bo predlagala načrte za podporo, za posojila, za povečavo industrije in obrti za obnovo kmetijstva in ribištva in vse drugo.

Zavezniška vojaška uprava se bo pri tem v glavnem ravnala po nasvetih »Odbora za preučevanje in izvedbo Marshallovega načrta na STOju«. V tem odboru, ki šteje dvajset članov, ni niti enega zastopnika Slovencev, dasi slovenski kmetje, delavci, ribiči, obrtniki in mali trgovci sestavljajo 28 odstotkov vsega prebivalstva na Svobodnem tržaškem ozemlju.

Že to dejstvo samo je za vsak demokratičen red krivično, za uspeh kakršnih koli gospodarskih načrtov pa nesposobno. In samo tisti, ki razmer tukaj niti površno ne poznajo, si lahko dela utvarje, da bo s pomočjo takšne ustanove tudi en sam Slovenec dobil iz Marshallovega načrta kakršno koli pomoč za svoje gospodarstvo.

In vendar bi bilo iz gospodarskih in političnih razlogov umestno Slovence in slovensko gospodarstvo vsaj tako podpreti kakor Italijane.

Kmečki sloj na Tržaškem ozemlju, kateremu pripada tudi večina slovenskega naroda na oni strani meje, sestavljajo izključno Slovenci. Kmetijstvo je tukaj zaostalo; ne najmanj zaradi tega, ker je fašizem slovenskemu kmetu z uničenjem lastnih denarnih zavodov vzel sleherni možnost za posojila in s tem za izpopolnitev in modernizacijo obdelovanja. Enake usode je deležni slovenski obrtnik, slovenski ribič in slovenski trgovec.

Nobeden izmed njih si od Marshallovega načrta ne bo obetal nič, dokler bo videl, da o njegovem izvajanju bolj ali manj odločajo samo zastopniki tistih, ki so krivi gospodarskega propadanja Slovencev na tem področju.

Na nedavni tiskovni konferenci, ki jo je imel upravnik Marshallovega načrta za Trst, g. Galloway, smo slišali jasno in nedvoumno izjavo:

»Naloga Uprave za gospodarsko sodelovanje je upoštevati vsa gospodarska vprašanja, ki se tičejo tržaškega prebivalstva ne glede, ali gre pri tem za korist Slovencev ali koga drugega... Vsak načrt, bodisi slovenski, bodisi

italijanski, bomo presojali po enakih načelih.«

Prepričani smo, da so te besede bile mišljene prav tako iskreno, kakor so bile izgovorjene. Toda samo to zagotovilo nam še ne more pregnati nezaupanja, za katero smo vzroke navedli prej.

To se bo zgodilo, ko bomo videli, da so bili storjeni nekateri koraki, ki so za to nujno potrebni. Kakšni naj bi bili ti koraki, bodo v prihodnjih številkah predlagali strokovnjaki.

Odmev v svetu

Mi tu danes samo še enkrat poudarjamo zlasti politični pomen pravičnega in pametnega izvajanja Marshallovega načrta na tem ozemlju, čigar prebivalstvo sestavlja znaten del edinega naroda, ki živi na obeh straneh železnega zastora.

Po tem, kako in v koliko bodo deležni koristi Evropskega obnovitvenega načrta Slovenci v Trstu, bodo Marshallov načrt in vrednost njegovih ciljev ocenjevali ne le Slovenci, marveč vsi jugoslovanski narodi onstran zastora.

In dokler Slovenci tukaj ne bodo dejansko deležni koristi te, morda največje gospodarske in podporne zamisli v zgodovini človeštva, vse do tlej tudi ne bo Marshallov načrt pri njih dosegel tistega višjega cilja, ki so si ga zastavili njegovi idealni stvaritelji.

Ne pri Slovenceh in najbrž tudi kje drugje ne...

Komu pritičejo italijanske kolonije?

Kakor po prvi svetovni vojni, tako je tudi po drugi Anglija obrnila svoje pohlepne oči na kolonije. Takrat je pograbila nemške, danes bi se rada polastila italijanskih. Po prvi svetovni vojni se ji je igra posrečila, ker so Italijani raje gledali na slovensko zemljo v Evropi in pustili, da so drugi pogoltnili vse nemške kolonije.

Fašistična Italija se je potem maščevala nad Slovence. Ker ni imela za svoje številno prebivalstvo izhoda v kolonije, je jela na vse mogoče načine preganjati Slovence, da je sem naseljevala svoj rod. In Slovenci smo postali predmet zatiranja, raznarodovanja in izkoriščevanja.

Danes smo na tem, da bi Anglija svojo staro igro rada ponovila. Rada bi se namreč zopet okoristila na račun Slovencev in tudi Italijanov, ki se radi pustijo zapeljati od napačnega nacionalizma, namesto da bi gledali na bolj otipljive koristi v kolonijah. Z eno besedo: Anglija ponuja Italiji Trst in s pomočjo generala Aireyja za podžiga italijanski šovinizem. Vsako toliko poda ta general kako izjavo, ki se nanaša na ta predmet. O usodi italijanskih kolonij pa ni bilo že mesece slišati nič novega. Kar nenadoma pa ti pretekli teden udari v svet vest, da sta si kolonije razdelili Anglija in Amerika. Glej no, nedolžnega zunanega ministra Bevina, ki izjavlja, da je Trst italijanski, čeprav ga je tudi on ustvaril svobodnega in to s svojim podpisom potrdil. Še se spominjam, da sem videl po prvi svetovni vojni na oknu neke izložbe zanimivo sliko z napisom: »I ladroni si spartiscono il mondo« (Tatovi si delijo svet). Isto

sliko sem opazil tudi meseca maja 1940., tik pred vstopom Italije v vojno. Na tej sliki je bil od »ladronov« najbolj viden Anglež.

Zakaj bi Italijani tudi danes ne izobesili te slike?

Z izgovorom, da je v času vojne obljubila prebivalstvu v Ciren najki zaščito pred povratkom Italije, bi se Anglija rada polastila te kolonije. Zaradi varnosti imperija pa bi rada dobila še pravico do vojaških utrdb v drugih kolonijah. Igra s takimi izgovori je vredna otročjega smeha. Anglija ni le obljubila, ampak celo podpisala mirovno pogodbo, ki je ustvarila Svobodno tržaško ozemlje, danes pa to polnoveljavno mednarodno pogodbo ruši na najbolj brezobziren način.

Atlantska karta, ki jo je Anglija podpisala, predpisuje samoodločbo narodov. Zato naj se na vsem ozemlju Julijske krajine in v vseh kolonijah izvede svobodno plebiscit, da se prepusti narodom odločitev za lastno usodo. Tako zahteva demokracija, s katero se Angleži zelo postavljajo. Vendar se zdi, da gledajo oni samo na lastne koristi in mojstrsko izigravajo spore med narodi.

Do kolonij ima gotovo večjo pravico Italija, ki je doma preobljubljena in ji zaradi tega preti nevarnost notranjih zmed in nemirov. Organizacija Združenih narodov naj zato izdela statut, po katerem naj se kolonije upravljajo in naj izvedbo statuta tudi stalno nadzira, da se ne bo godila krivica domačemu prebivalstvu. To določilo mora veljati za vse kolonije, ne samo za tiste, ki bi jih upravljala Italija.

Življenjski izgledi naše mladine

Slovenska mladina v Italiji, ki študira, stoji pred resnim vprašanjem, kako se zaposliti po končanih študijah. Izgleda, da na Goriškem in v ostalem delu furlanske dežele ne bo zaostri prostora in mesta za vse, ker novih nastavitvev v javnih uradih gotovo ne bo tako hitro in ker bi pri takih nastavitvah prišlo v poštev le malo naših sil. Na proste poklice tudi ni bogve kaj računati, saj še tisti, ki so se tem posvetili preživljajo hudo krizo.

Treba je zato najti drugo izhodišče, zato je nujno seznaniti mladino z drugimi možnostmi zaposlitve, in sicer v notranjosti republike. Kot dobri poznavalci jezikov, bi naši mladi ljudje z lahkoto dobili službe pri trgovskih podjetjih v Milanu, Turinu in drugod. Saj v teh krajih so bili Slovenci vedno prijazno sprejeti in nobenemu se ni godilo slabo. V času svojih študijev naj se naša mladina zato pridno uči vse večje evropske jezike, saj daru za to ne manjka.

Na drugi strani pa je treba obrniti pozornost na razne natečaje za sprejem v javno državno službo ali pa v službo pri poldržavnih zavodih in tudi pri privatnih, kot n. pr. bankah. Za javne državne službe so navadno razpisani natečaji. Teh se morajo Slovenci udeležiti in se nanje temeljito pripraviti, da bodo prednjačili. Uradni list prinaša sedaj n. pr. zakon za sprejem v službo tajnika na srednjih šolah. Natečaja, ki bo še razpisan, se bodo lahko udeležili tisti, ki imajo maturo. Ko bo natečaj razpisan, bomo o tem poročali, da ne bo zamude.

Treba se je pač sprizniti z usodo in poiskati viře dela in življenja tudi izven domače zemlje. Kulturno središče Slovencev v Italiji bo itak vedno ostala domača zemlja, ki je naši ljudje ne bodo pozabili, ampak je prav radi ob vsaki priliki obiskovali. Zelim, da se k temu vprašanju še kdo drugi oglasi in prinese svoj delež k njegovi rešitvi.

Delo protikomunističnih socialistov

Socialistični voditelji iz šestih evropskih držav onstran železnega zastora so se prejšnji teden sešli v Londonu, da bi razpravljali o smernicah skupnega delovanja v borbi proti komunizmu.

Glavni namen tega kongresa je ustanovitev mednarodne organizacije, v kateri naj bi bili vsi socialisti iz držav, ki so padle v komunistično sužnost.

Med raznimi voditelji so sicer nekatere razlike, posebno med tistimi, ki so sprva sodelovali s komunizmom, in onimi, ki so mu vedno odločno nasprotovali.

Ti slednji so že ustanovili v Parizu organizacijo, ki se imenuje »Urad socialistične internacionale«. Zastopniki te organizacije so se udeležili konferencie v Londonu le kot opazovalci.

Ob začetku seje je prvi spregovoril Čeh Vaclav Mayer, nato pa madžarski zastopnik Antal Ban. Čeh Mirko Sedlah, poljski Ciolkosz in končno še zastopnika romunske in jugoslovanske socialistične stranke. Prisotni so bili delegati angleške laburistične stranke ter holandskih, norveških, francoskih in švicarskih socialistov.

Od srede do srede

25. NOVEMBRA: Trstu so iz pomoči po Marshallovem načrtu nakazali spet 330.000 dolarjev za nakup mleka. — Kitajsko čaka še sijajna bodočnost, je govoril maršal Čangkajšek v Sanghaju. — Titova vlada je odstavila svoje poslanika v Holandiji, Prodenoviča, ker je potegnil s Kominternom. — Grškega ministrskega predsednika Sofullsa je zadel kap. — Konec stavke v ameriških pristaniščih ob Atlantskem morju. — Jugoslavija je zaradi sovražnosti sosednih — kominformovskih — držav morala spreminiti in zmanjšati načrte za gospodarsko petletko, je izjavil Titov poslanik v Washingtonu Kosanovič po vrnitvi iz Beograda. — Jugoslovanski kominformisti so v Pragi ustanovili odbor, ki hoče voditi boj proti Titu, katerega v svojem listu »Nova Borba« dolže, da komaj čaka na ameriško pomoč. — Predsednik angleške vlade Attlee je v zbornici sporočil, da se je Irska povsem osamosvojila ter pretrgala poslednje uralne vezi z britansko državno skupnostjo. — Rdeče sodišče v Pragi je obsodilo na smrt osem ljudi, ker so »vohunili« za Amerikance. — Angleži so razrušili poslednje naprave v nemškem vojnem pristanišču Wilhelmshaven. — Zaključek razprave proti makedonskim »vojnim zločincem« v Skoplju, s čimer so Titovci hoteli dokazati, da s sedanjo bolgarsko kominformovsko vlado sodelujejo bivši fašisti in pomočniki Nemcev.

26. NOVEMBRA: Vlade zahodnih držav so sklenile objaviti doslej neznan sporazume med Hitlerjem in Stalinom glede delitve Evrope. — Ogorčenje italijanskega tiska zaradi angloameriškega sporazuma, da Italiji njenih bivših kolonij ne bodo vrnil. — Sovjeti so znova poostri nadzorstvo na mejah med Rusijo in podložniškimi državami, da bi zavrli beg svojih podanikov na Zahod. — Novo belgijsko vlado je iz socialističnih in katoliških zastopnikov sestavil prejšnji ministrski predsednik Spaah. — V Bratislavi so obsodili 14 Slovakov, češ da so »vohunili« za zahodne države. — »Neznani« so v zadnjih dveh mesecih ugrabili 11 nemških politikov na sovjetskem področju v Berlinu. — V Nemčiji so do zdaj usmrtili vsega skupaj 330 ljudi, ki so se pregrešili z zločini proti človeštvu. — Bolgarska vlada je zaradi pomanjkanja bencina prepovedala skoro ves avtomobilski promet.

27. NOVEMBRA: Svetnik Titovega poslanstva v Sofiji, Hadžipancov, je odstopil ter ostro obsodil sedanji režim v Jugoslaviji. — Predsednik USA Truman je zapovedal, da morajo izvedbo Marshallovega načrta v Evropi pospešiti ter že do aprila 1949 porabiti ves denar, ki je namenjen za leto dni. — Bivši madžarski regent Horthi, čigar izročitev zahteva med drugim tudi Tito, bo z dovoljenjem ameriških oblasti odpotoval v Argentino. — Seja odbora petih zahodnih držav za ustanovitev Združene Evrope, v Parizu. — Glavna skupščina Združenih narodov je s 47 glasovi proti 6 obsodila Albanijo, Bolgarijo in Titovo Jugoslavijo zaradi pomoči, ki jo dajejo grškim komunističnim upornikom. — Če berlinske krize ne bodo rešili takoj, potem je še dolgo ne bodo, sodijo v ameriških političnih krogih.

Od srede
do srede

28. NOVEMBRA: Zdruzeni narodi so sklenili, da bo posebna komisija za Balkan delovala tudi prihodnje leto. — Sovjeti so močno razširili »gospodarsko komisijo«, ki ni nič drugega kakor komunistična vlada njihovega področja v Nemčiji. — Razvrednotenje lire v razmeru z angleškim funtom sterlingom, ki bo odslej vreden okoli 2400 lir namesto dosedanjih 1600. — Berlinčanom bodo razdelili izredne količine živil, ker se je zaradi redne preskrbe po zraku nakopičilo v skladiščih preveč blaga. — Proslava tretje obletnice Titove republike v Jugoslaviji.

29. NOVEMBRA: Tito in njegova klika ovirata združenje Jugoslavije in Bolgarije v eno državo, trdi glasilo bolgarske komunistične partije. — Avstrijska vlada bo odslej objavljala vsa nasilja, ki jih bodo zagrešile zasedbene — to je, sovjetske — čete v Avstriji. — Položaj v Grčiji se je navzlic stalni veliki podpori, ki jo Markosovi upniki dobivajo iz Bolgarje, Jugoslavije in Albanije, zelo izboljšal, je govoril načelnik ameriškega vojaškega odposlanstva v Atenah, Van Fleet. — Predsednik Var. sveta dr. Bramuglia skuša znova posredovati za rešitev spora o Berlinu. — Silna megla nad zahodno in severno Evropo ovira ves promet. — Izrael prosi za sprejem med Zdruzene narode. — Prenova albanske vlade zaradi spora med titovci in kominformisti v albanski komunistični partiji. — Poročila o veliki čistki v poljski komunistični partiji.

30. NOVEMBRA: Bivši angleški ministrski predsednik Churchill vprašuje 74 letnico. — Rudarska stavka v Franciji uradno končana. Skoda: šest in pol milijard frankov ter 9 milijonov ton premoga. — Sporazum o ustavitvi sovražnosti med Judi in Arabci v Jeruzalemu. — Nemški politiki, ki sestavljajo novo ustavo v Bonnu, zahtevajo, naj Nemcem dovolijo sodelovati pri evropski obrambi proti komunizmu. — V La Speziji je neko zasebno podjetje zarubilo oklepnic »Vittorio Veneto«, zaradi dolgov italijanskega mornariškega ministrstva. — Avstrija zahteva, naj zasedbene sile same plačujejo vzdrževanje svojih vojsk v Avstriji, ker je podaljševanje zasedbe nezakonito. — Nemški komunisti so po sovjetskem nalogu imenovali svojo občinsko upravo v Berlinu, da bi preprečili nove volitve, ki bodo 5. decembra in pri katerih bodo oni sramotno pogoreli. — Grškemu ministrskemu predsedniku Sofulisu se zdravje izboljšuje. — Kitajska nacionalna vojska se je začela od Sučova premikati proti jugu. Trdijo, da bo obrambo prestolnice Nankinga vodil Čang Kaj Šek sam. — Zahodni vojaški guvernerji protestirajo zaradi imenovanja komunističnega mestnega sveta v Berlinu.

1. DECEMBRA: Češkoslovaško zastopstvo je nenadno odpotovalo v Beograd na pogajanja za novo trgovsko pogodbo s Titom. S tem so Čehi prelomili zaporo, ki je proti Jugoslaviji izrekel Kominform. — Izvoz živeža iz USA v letu 1947-1948 je dosegel nad 19 milijonov ton, največ, kar doslej pomnijo. — Zdruzene države bodo najbrž že januarja zvišale število beguncev, ki se lahko preselijo tja iz Evrope, od 205.000 na 400.000. — Ameriško letalsko odposlanstvo je dospelo v Turčijo. — Zdravstveno stanje 93 letnega francoskega maršala Petaina se je v ječi zelo poslabšalo. — Amerika, Anglija in Francija opozarjajo Sovjete, da bodo ukrenile vse, da ostanejo kljub njihovemu izzivaču naprej v Berlinu. — Zaradi megle 44 ur ni priletelo nobeno zavezniško letalo v Berlin. Mesto ima zalog za 37 dni. — Poveljnik italijanske vojske general Marass je odpotoval v Washington, kamor ga je povabila ameriška vojska. — Grčija prosi Ameriko za

Italija na križpotu

V skoro mrzličnem razvijanju političnih dogodkov v svetu se je Italija znašla osamljena. Država, ki je vojno izgubila in jo pretresa in razdvajajo notranji spori ter vprašanja finančnega, gospodarskega in socialnega značaja, se je kar naenkrat znašla sama s svojo zunanjo politiko na križpotu. Kam iti, na kateri blok se nasloniti, kaj nuditi bloku, ki si ga izbere? Ta vprašanja so kočljiva in zahtevajo modro odločitve, da se bo narodni ugled ojačil v zunanem svetu in ugodno odjeknil v notranjosti. Notranji položaj Republike je vsce prej kot rožnat in zavirljiv. Navidezno finančno stabilnost šibijo cene blaga na trgu, ki od meseca do meseca rasejo. Socialnih vprašanj je na dnevnem redu vedno večje število. Komaj rešijo eno, že stopi v ospredje drugo: zdaj imamo štrajk industrijskih delavcev, potem pa kmetijskih; nato pride zahteva povišanja plač državnih uslužbencev, ki grozijo s splošnim štrajkom. Na mizi pa čakajo za pretres in odboritev zakoni za povišanje pokojnin, za izredne poviške učiteljem in profesorjem, za stanovanjske najemnine, za kmečko-poljedelske pogodbe itd. Komunisti in Nenijski socialisti, ki stoje v opoziciji, pa pridno izrabljajo ta kritičen položaj in skušajo podvzeti vse, kar bi oviralo obnovitev v vojni porušene države ter tako pripraviti ugodna tla za nastop revolucije. In mase, ki sicer tako rade kričijo o patriotizmu, sledijo manevru te opozicije in prihajajo na dan z ostrimi in kategoričnimi zahtevami.

V vojaškem oziru ne more Italija postaviti na noge niti toliko divizij, kolikor jih ji dovoljuje mirovna pogodba, ker ji tega ne dovoljujejo skromna finančna sredstva in morda tudi nezanesljivost od komunistov napihnjene mladine. Zdi se, da so se Anglijo in Američani v tem pogledu izrekli nepovoljno za sprejem Italije v njihov vojaški blok, vsaj za sedaj. Po aprilskih volitvah se namreč revolucionarna komunistična udarnost v Italiji ni prav nič zmanjšala in menijo celo, da se italijanski komunisti sedaj po kadrih urijo za splošen nastop, ki ga bo Kominform ukazal in vodil, kakor že vstajo francoskih rudarjev, ki je Francijo stala tlece milijarde in je imela revolucionarni značaj.

Zaradi teh in drugih vzrokov se je Italija znašla v vsakem oziru popolnoma osamljena, če izzva memo pomoč iz Marshallova načrta, ki ji daje možnost življenja, ne pa tudi uničenja levičarskega potenciala. In ker ni prišla od nikoder nobena vabljava beseda in ponudba, je predsednik De

Gasperi izrazil svoje neuradno pot v Belgijo, da je obiskal tudi Pariz, kjer se je srečal z različnimi diplomati, zlasti francoskimi državni in jim objasniti politične težnje in želje svoje vlade. Toda tistega, ki bi De Gasperi lahko najbolj zadovoljil takrat v Parizu ni bilo, ker je odletel v Washington na razgovor s Trumanom: Marshalla. Tako se je De Gasperi vrnil domov le s trdnim prepričanjem, da je treba iskati izhoda v evropski zvezi in nič drugega. To je že nekaj, toda o kakem sprejemu v vojaški in politični blok zapadnih sil, še ni govora.

Morda bo mel boljši uspeh vrhovni poveljnik italijanskih vojaških sil general Marass, ki je šel te dni v Washington z namenom, da doseže pomoč za pripravo sicer lahke, toda dovolj učinkovite vojske, ki bi dala Italiji možnost naglega in udarnega odpora proti vsakemu napadu od zunaj ali od znotraj. Na nesrečo je pa ravno v tem že itak kočljivem položaju udarila v javnost vest, da sta se Anglija in Amerika dokončno sporazumele glede usode italijanskih kolonij, ki naj bi bila sledeča: Eritrejo Abesiniji, Cirenajko Angliji, Somalijo Italiji v zaupno upravo in morda, samo morda, začasno zaupno upravo tudi v Libiji.

Hitro in z veliko spretnostjo so vsi italijanski diplomatski zastopniki v tujini podvzeli korake, da preprečijo grozeč poraz. Ital. veleposlanik v Ameriki minister Tarchiani je prošil za sprejem pri Trumanu, da bi ga prepričal o poraznem vplivu take odločitve na italijansko politiko in notranji prestiž De Gasperjeve vlade. In morda prav samo zaradi tega prestiža je bajte Truman pristal, da se za nekaj mesecev odgodi odločitev o usodi italijanskih kolonij. Toda v bistvu izgleda, da je kocka že padla in da gre le še za formalno izvedbo anglo-ameriškega sporazuma. Kot vzrok tega sporazuma navajajo dejstvo, da bi Italija v nobenem primeru ne mogla utrditi in vojaško braniti strateških pozicij v Afriki, ki so danes važnega, jutri pa odločilnega pomena v slučaju tretjega svetovnega spopada.

Odjek kritičnega položaja italijanske politike imamo v rimskem parlamentu, kjer prevladuje teza vladne skupine, ki vidi izhod iz zagate v politiki za evropsko zvezo proti komunistični in Nenijski opoziciji, ki zagovarja strogo nevtralnost, katera naj bi prihranila Italiji katastrofo tretje svetovne vojne.

Vendar vse kaže, da je Italija že zapustila križpotje in krenila v zapadno smer.

POLITIČNI OBZORNIK

Deželne volitve na Južnem Tirolskem

Na podlagi nove italijanske ustave so se vršile v nedeljo dne 28. novembra v Italiji prve volitve v deželno zbornico. Volila je Južna Tirolska, ki ji ta ustava zaradi nemškega prebivalstva priznava politično in kulturno avtonomijo.

Ko so tej deželi določali mejo, so ji skušali priključiti čim več italijanskega življa, da bi ohranila številčno italijansko večino. Ta poteza je prišla do izraza tudi pri nedeljskih volitvah, pri katerih so italijanske stranke dobile večino.

Največ glasov je bilo oddanih za italijansko demokri-

stjansko stranko, in sicer 130.000. Južnotirolska ljudska stranka, ki jo je volilo vse nemško prebivalstvo kot eni mož, je prešla nad 107.000 glasov. V deželnem svetu bo imela 13 poslancev demokristjani pa 17. Vse druge stranke imajo 10 poslancev, komunisti pa le enega.

Zanimiva priznanja

Ob tretji obletnici Titove republike so komunistični voditelji jugoslovanskim narodom po več letih prvič omenili, da so Zdruzene države in Velika Britanija obilno pomagale Titovim partizanom med nemško zasedbo.

To je v slavnostnem govoru v Beogradu povedal stari revolucionar in poglavni taktik jugoslovanske komunistične partije, Moša Pijade, ki je danes nekaj podpredsednik republike.

Pijade se je v svojem govoru povzpel tako daleč, da je poudaril, da so Angleži svoje vojaško zastopstvo k

Titu poslali prej, kakor pa Sovjeti. Kaj takega doslej noben jugoslovanski rdeči prvak ni javno trdil.

„Prostovoljno“ prisilno delo

Podpredsednik Titove vlade in zunanji minister Kardelj je pred vsedravnim odborom Ljudske fronte uradno priznal, da so komunisti s silo gonili ljudstvo na tako imenovano »prostovoljno delo«.

To je prvi primer, v katerem je kaka komunistična država kaj takega priznala.

Kardelj je potrdil velike napake in nasilja, ki so se pripetila od vsega početka. Zlasti mladina je na tako imenovanem »prostovoljnem« delu stradala in se nalezla različnih boleznih.

Pospešitev pomoči za Evropo

Predsednik Zdruzenih držav Truman je pretekli teden odločil, da morajo pomoč za Evropo po Marshallovem načrtu pošiljati hitreje.

V prvem letu, ki naj bi trajalo od julija 1948 do julija 1949, je Amerika za to pomoč namenila nad štiri milijarde dolarjev (nad 2600 milijard lir). Zdaj je Truman zapovedal, da morajo ta znesek porabiti ne do konca julija, marveč že do aprila prihodnjega leta.

Cilji ameriške gospodarske politike

Na eni zadnjih sei glavne skupščine Zdruzenih narodov sta češki in poljski zastopnik napadala Marshallov načrt. Zahtevala sta tudi, naj bi Zdruzeni narodi obsodili Ameriko, češ da pri prodaji blaga in dajanju posojil dela razliko med državami, ki so ji po volji, in med tistimi, katerih politika ji ni všeč.

Ameriški zastopnik Thorp je na te napade odgovoril, da so cilji ameriške gospodarske politike v tujini naslednji:

1. preprečiti izvoz blaga, ki ga Ameriki sami manjka;
2. pošiljati razne potrebščine najprej tistim državam, ki hočejo sodelovati z Ameriko;
3. zagotoviti, da si z ameriškim blagom ne bodo ojačevale vojaške sile tistih držav, ki z Ameriko ne marajo sodelovati.

Takšno ravnanje Zdruzenim državam narekuje sovjetska napadalnost in sovražno stališče tistih evropskih držav, ki so pod sovjetsko oblastjo. Bilo bi več kakor nespametno, če bi Amerika sama ojačevala vojaško moč tistih narodov, ki zmeraj in povsod nasprotujejo slehernemu miroljubnemu prizadevanju.

Za Zdruzeno Evropo

Izvršni odbor gibanja za Zdruzeno Evropo je članicam Zahodno evropske zveze poslal spomenico, v kateri zahteva, naj bi v bodočem evropskem parlamentu bile soračmerne zastopane vse politične skupine iz posameznih držav.

Spomenico so podpisali razni evropski vodilni politiki, kakor bivši predsednik angleške vlade Churchill, voditelj francoskih socialistov Leon Blum, bivši belgijski ministrski predsednik Van Zeeland in drugi.

Prva seja evropskega parlamenta, prvi spomenica, naj bi bila čim prej; če se le da, še letos. Na njej naj bi sodelovali le zastopniki vseh držav, ki so pristopile k Marshallovmu načrtu, ter zastopniki vseh treh zahodnih nemških področij. To bi bilo za začetek. Pozneje pa bi se pridružili še zastopniki ostalih evropskih narodov.

V evropskem parlamentu naj bi vsaka država imela na vsakih dva milijona prebival-

cev po enega poslanca. Male države bi pri določanju zastopnikov uživale posebne ugodnosti. Po tem ključu ne bi nobena država imela več kakor 40 in manj kakor šest poslancev.

Rešitev berlinske krize

Demokratski senator Tom Connally, ki bo po vsej verjetnosti predsednik senatnega odbora za odnošaje s tujino v novem ameriškem kongresu, je imel tiskovno konferenco, pri kateri je obravnaval različna svetovna vprašanja.

Najprej je izjavil, da bo novi kongres nadaljeval s skupno zunanjo politiko. Potem pa je dejal, da je prepričan, da se berlinska kriza lahko reši v precej kratkem času, in je še dodal, da je položaj sedaj že bolj jase.

Connally je nadalje izjavil, da popolnoma soglaša, če bi sklicali konferenco za sklenitev mirovne pogodbe za vso Nemčijo potem, ko bo odstranjena blokada Berlina ter je

dodal, da bi prav tako bilo treba takoj skleniti mirovno pogodbo z Avstrijo.

Protivetu

Iz Pariza javljajo, da so se Zdruzene države ponovno izrazile, da soglašajo z omejitvijo pravice veta v Varnostnem svetu. Posebni politični odbor Glavne skupščine Zdruzenih narodov je 29. nov. začel razpravljati o resoluciji, ki so jo skupno predložile Zdruzene države, Velika Britanija, Kitajska in Francija. Resolucija, ki so jo predložile 4 velesile izmed petih velikih držav s pravico veta, vsebuje seznam zadev, ki naj ne bi bile podvržene vetu, in priporoča, naj bi se članice Varnostnega sveta sporazumele, ter določile, katere druge zadeve so izvzete od veta v primeru, da jih odobri sedem članic Varnostnega sveta ter končno vabi stalne članice Varnostnega sveta, naj se odpovedo preveliki uporabi veta in naj se omejijo le na življenjsko važna vprašanja.

Sestanek SDZ za STO

V nedeljo 28. nov. je bil v zvezinih prostorih živahen sestanek somišljenikov. Predsednik dr. Agneletto je poročal o zvezinem delovanju. Iz njegovega govora posnemamo bistvene podatke in misli.

Zveza je v času svojega obstoja posredovala in intervenirala pri zavezniških oblasteh, pri skemskem predsedništvu in pri predsedniku tržaške občine 150 krat v najrazličnejših vprašanjih, ki se tičejo našega javnega življenja.

Posredovala je za naše šole, za otvoritev novih ljudskih šol in srednjih šol, za otroške vrtce, za nove in bolj primerne šolske prostore, za to da se ne odpušča učitelji in profesorji, ki nimajo tukajšnjega državljanstva, da se izenači položaj slovenskih šolskih moči z onim italijanskih učnih moči. Posebno skrb je obrabala enakopravnosti našega jezika, vprašanj spremembe priimkov, osebnih izkaznic, volitev in volivnih imenikov, vzpostavitvi naših zadrug, imenovanju slovenskih sodnikov in slovenskih strokovnih svetovalcev in zastopstvu Slovencev pri mestnih in conskih zastopnikih.

V tem času je SDZ vložila, oziroma razposlala 31 spomenic, med temi eno spomenico vladi v Washingtonu in Londonu in veliko spomenico Varnostnemu svetu, ki je bila razposlana vsem državam na pariški konferenci. 115 sestankov in pogovorov organizatorično propagandnega značaja so imeli predstavniki SDZ za zaupniki in somišljeniki. Celotno tržaško ozemlje je bilo razdeljeno v pet okrajev in imenovani so bili okrajni in krajevni poverjeniki. Do sedaj je imela SDZ štiri večja zborovanja.

SDZ je skupno z goriško SDZ širila in skrbela za list »Demokracija«. Dala je pobudo za ustanovitev akademškega društva »Jadrana« in za organizacijo slovenskih nekomunističnih srednješolcev. Ravno tako je izšla pobuda za ustanovitev Slovenske prosvetne matice in Slovenskega dobrodelnega društva iz SDZ. Istotako za ustanovitev delavskega kulturnega društva »Napredek« in gibanja za slovenske sindikate.

Ali pomen SDZ ni samo teritorialnega značaja za Tržaško ozemlje. Upliv njene ustanovitve, obstoja in delovanja sega daleč preko mej STO, tja preko vse Jugoslavije in po vsem svetu, kjer so

danes razkropljeni sinovi jugoslovanskih narodov, ker je SDZ edina svobodna nekomunistična politična organizacija na domačih tleh tik pred železnim zastorom. Kajti v njej vidijo jugoslovanski narodi z one strani pionirko in boriteljico za pravico in resnico in za boljšo bodočnost našega naroda.

SDZ je predstavnic vseh našega demokratskega gibanja. Ona ni ozkosrčna stranka, ki sprejema v svojo sredo izključno ljudi enega opredeljenega političnega prepričanja. Na vratih SDZ ni strankarskih znakov in napisov. V SDZ imajo dostop vsi demokratični nekomunistični Slovenci, Hrvti in Srbi, ki priznavajo narodno načelo, bodisi socialisti, demokrati ali krščanski socialisti, da le spoštujejo zvezin program in da ne vsiljujejo drugim zveznim članom svojega osebnega političnega prepričanja.

Zato ni SDZ nikaka ekspozitura drugorodnih političnih strank. Ona je izšla iz naroda kot predstavnic narodnega demokratskega gibanja proti komunizmu in šovinizmu, zvesta tradicijam pradedov in zvesta krščanskim načelom, ki so temelj evropske kulture. Zato je dolžnost vsega naroda in vseh njegovih sinov, ki jim je za narodovo ohranitev, da podpro SDZ moralno in materialno. Kajti je tako bo kos ogromni nalogi, ki jo ima pred seboj kot prvoborilka za kulturni, socialni in gospodarski napredek vseh slojev naroda, v znamenju demokracije in svobode.

V nadaljnjih izvajanjih se je govornik dotaknil notranje in zunanje politike in podčrtal pomen ameriške podporne akcije, katere moreo biti deželni tudi slovenski kmetje, ribiči, obrtniki in mali trgovci.

Za govorom dr. Agneletta je povzel besedo tainik SDZ dr. Fran Vesel, ki je poročal o volivnem zakonu in volivni tehniki. Temeljiti referat je bil z zanimanjem poslušan in z odobravanjem sprejet od zborovalcev.

Nato je sledila živahna in vsestranska debata, pri kateri se je oglasilo veliko število prisotnih in katera je trajala vse do 13 in pol. V debati se je razpravljalo o vseh naših perečih vprašanjih in so zborovalci dali odboru Zveze navodila za postopanje pri reševanju obravnavanih vprašanj.

KULTURA

**Slov. prosvetna matica v Trstu
Stoletnica
Slavjanskega društva**

V torek, 30. novembra se je vršila v prostorih SDZ v Trstu, ulica Macchiavelli št. 22, proslava stoletnice ustanovitve Slavjanskega društva. Čeprav je bil spored razmeroma skromen, je proslava vendarle zapustila v srcih vseh mogočen vtis zgodovinskega dogodka, ki se je pred sto leti odigral v Trstu, dogodka, ki pomenja za zgodovino tržaških Slovencev novo dobo in pričetek kulturnega in političnega prebujenja.

Pomenu te velike slavnosti je dal nedvomno največji poudarek nestor tržaških Slovencev, gospod dr. ABRAM ki je, čeprav 83 letni starček, radevolje prišel na to prireditve.

Proslavo je otvoril gospod dr. Jež, predsednik Slovenske prosvetne matice v Trstu in ob navdušenem ploskanju zbranih rodoljubov zaprosil gospoda dr. Abrama, da izvoli prevzeti časno predsedstvo, kar je tudi sprejel.

Zahvaljujoč se za pozornost, ki mu je bila izkazana, je častni predsednik prešel na kratek, toda zato tembolj jedrnat govor, v katerem je orisal politični razvoj tržaških Slovencev od leta 1848. pa do onega nesrečnega trenutka, ko se je pričelo najstrašnejše preganjanje in zatiranje, ki so ga Slovenci sploh kdaj doživeli. Govorec o zgodovinskem pomenu in nalogah, ki si jih je nadelo Slavjansko društvo v Trstu pred sto leti je poudaril, da je to društvo popolnoma doseglo svoj cilj. »Doseglo pa ga je zato«, je med drugim dejal, »ker je bilo organizirano na slovenski in ne strankarski podlagi...« Ob tej priliki je tudi poudaril, da je srečen in vesel, ker more smatrati ravno Slovensko prosvetno matico kot edino pravo naslednico Slavjanskega društva, čigar cilji in naloge so tudi njene naloge!

Govor gospoda dr. Abrama je pri vseh zbranih, ki so napolnili dvorano in stranske prostore do zadnjega kotička, žel krepko odobravanje.

Za njim je spregovoril predsednik SPM gospod dr. Jež, ki je v izčrpnem govoru orisal delo in lik diaka Globočnika, propagatorja in organizatorja Slavjanskega društva.

Sledila je recitacija pesmi Koseskega, ki je bil predsednik

Slavjanskega društva, »Kdo je mar«, nakar je spregovoril predsednik SDZ dr. Agneletto, katerega govor prinašamo na drugem mestu. Nato sta sledili še recitaciji Gregorčičeve »Naš čolnič otmimo« in pa Prešernove »Zdravljice«. Za zaključek so zborovalci skupno zapeli himno »Hej Slovani« in marsikomu se je ob verzih

grom in peklo naj pogrezne tega, kdor odpada...

skrčilo srce ob misli na slovenske brate, ki so po zaslugi internacionalistične propagande postali odpadniki naroda, katerega mati jih je rodila.

Lahko rečemo, da je proslava v polno uspela in želeli bi bilo, da bi Prosvetna matica s povečano organizacijo tudi v bodoče skrbela za po-

dobne prireditve, ki so najboljše vez za one, ki niso in nikdar ne bodo pozabili svojega jezika in domovine.

† Igo Gruden

Dne 29. novembra je po kratki bolezni umrl v Ljubljani znani kraški pesnik Igo Gruden, star komaj 55 let. Rodil se je v Nabrežini, obiskoval v Trstu in v Gorici gimnazijo in po končanih visokošolskih študijah na Dunaju in Gradcu postal odvetnik v Ljubljani. Bolj kot za svoj poklic je živel za slovensko pesem. Izdal je šest zbirk svojih pesmi, zadnji dve sta izšli l. 1945 in 1946, prva pod naslovom »V pregnanstvo«, druga pod naslovom »Pesnikovo sree«. Med okupacijo je bil na raznih krajih konfiniran. L. 1945. se je vrnil v Ljubljano, kjer se ni več posvetil svojemu poklicu, ampak je postal pravni referent pri prosvetnem ministru v Ljubljani. Grudnova pesem ni dosegla najvišjih vrhuncem v slovenskem pesništvu, vendar je glasboka, iskrena, mnogokrat prisrčen izliv njegove kraške domačije in mu je priborila častno mesto med slovenskimi pesniki.

Zanimivosti

Opozicija v Sovjetski zvezi

Sovjetski polkovnik in eden vodilnih sovjetskih letalskih strokovnjakov, Grigorij Tokajev, ki je bil 22 let član komunistične partije in je nato pobegnil v London, je napisal Stalinu pismo, v katerem mu sporoča, da želi »pošteno in odkrito« izstopiti iz partije.

Tokajev pravi, da obžaluje, da velika večina članov sovjetske komunistične partije sploh ne more in ne sme izraziti svojega mnenja, ampak jih izkoriščajo le kot poslušno orodje osrednjega komiteja. Tokajev nadalje trdi, da večina članov sovjetske partije ne odobrava politike centralnega komiteja, ki si je postavil za cilj svetovno revolucijo. V partiji je nastala močna demokratska, protikomunistična opozicija.

Vsak deveti Finec je že prejel zavoj „CARE“

Američani so poslali že toliko zavojev CARE na Finsko, da pride že po en zavoj na vsakega devetega Finca. To je izjavil Reider Asper, ki se je ravnokar vrnil iz Helsinkov, kjer je bil načelnik finske misije CARE dve leti. Asper pravi, da primanjkuje na Finskem živež in da so zavoji CARE zelo cenjeni. Vedno bolj pa so Finci zadovoljni, ker vidijo, da jim je ameriški narod naklonjen in razume njihove težnje. Asper trdi, da Finci še bolj kot

hrano potrebujejo toplo obleko in da je ameriška zadruga za pošiljke v Evropo »CARE« pripravila posebne zavoje s pleteninami in odevami. V pojasnilo, kakšno se stališče Fincev do Sovjetske zveze, je Asper navedel tale primer. Ko so tiste Fince, ki so živeli na onem področju, katerega so po vojni izpraznili in vrnil; Sovjetski zvezi, povabile sovjetske oblasti, da naj ostanejo in obdržijo svojo lastnino ali pa naj področje zapustijo in odnesejo le to, kar morejo nesti v kovčkih, ni niti eden izmed njih ostal.

Boljši izgledi za svetovni žitni pridelek

Ameriško poljedelstvo ministrstvo je sporočilo, da bo svetovni žitni pridelek letos dosegel 2.199.750.000 hl. To pomeni, da se je pridelok povečal pri žitu za 12 milijonov hektolitrov in pri rži za 7 milijonov hektolitrov, z ozirom na količino, ki jo je ministstvo predvidevalo v mesecu septembru.

Radio Trst II

(na valovni dolžini 203,6 metra ali 1474 Ke na sekundo)

DNEVNE ODDAJE: 7.30 = 8.00, 11.30 = 14.30, 17.30 = 24.00.

Ob nedeljah od 7.30 do 24 ne preknjeno.

POROČILA DNEVNO: ob 7.45, 12.45, 14.00 (izvzemši nedelje), 19.45, 23.15.

DNEVNI pregled tiska: 14.15.

Nedelja, 5. 12. 1948: 9.30 Kmetijska ura. — 11.30 Slovenske les

gende. — 13.00 Glasba po željah. — 15.30 Miklavževanje. — 16.30 Slov. narodne pesmi. — 21.00 Vesela ura = Telefonska tragedija. — 22.00 Mozart: Koncert za klavir in orkester v D molu.

Ponedeljek, 6. 12.: 13.00 Zbori slovenskih skladateljev. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.10 Duet: Pertot = Raztresen. — 20.30 Sprehodi po našem podeželju. — 21.00 Puccini: Bohem: 1 in 2 dejanje.

Torek, 7. 12.: 18.00 Vaški kvintet. — 19.00 Človek in priroda. — 20.00 Odlomki iz Smetanove simfonične pesnitve »Moja doma vina«. — 21.00 Cankar: Za narodov blagor.

Sreda, 8. 12.: 13.00 Glasba po željah. — 13.40 Dvorakov slovenski plesi. — 18.00 Mamica pripoveduje. — 20.00 Pevski koncert Otte Ondine. — 20.30 Človek in šport. — 21.00 Vzori mladini = Janez Svotokriški. — 21.30 Zabavni orkester. — 22.00 Dobri vojak Svejk. — 22.15 Beethovnova sinfonija št. 1 v C duru.

Četrtek, 9. 12.: 13. Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov. — 18.00 Orkester Albert Dermelj. — 19.00 Slovenščina za Slovence. — 20.00 Komorni zbor. — 21.00 Radijski oder: Niccodemi = Učiteljica. — 22.45 Večerni koncert.

Petek 10. 12.: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Tehnika in gospodarstvo. — 20.00 Glasbene slike. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede: Proslava 30 letnice Cankarjeve smrti. — 22.00 Sinfonični koncert.

Sobota, 11. 12.: 13.00 Glasba za najmlajše. — 19.00 Oddaja za najmlajše: Aladinova svetilka. — 20.30 Programski periskop. — 21.00 Slovenski večer: Slovenska zakladnica. — 22.00 Večerni koncert. — 23.00 Uspavanke.

ODGOVOR

Naš urednik Polde Kemperle je prejel od prijatelja »Demokracije« sledeče vrstice:

»La Voce libera« od 26. 11. je na drugi strani prinesla odgovor na Vaš uvodnik od 19. 11. »Stentato Italiano«.

Splača se primerjati Vaš uvodnik in pa kar je »V. L.« nanj odgovorila. Vaš dopis je pisan res tolerantno, demokratsko in za nikogar žaljivo, zato napravi prvi hip vtis, da se nekako opravičujete, zakaj ne znate bolje laško. »Voce libera« je pa odgovorila surovo, da se iz vsake besede kar čuti, kako strahno je piscu narobe, da ne more poslati nekaj škvadristov, da bi opustošili tiskarno in za nekaj tednov poslali v bolnico urednika.

**Amerika hoče
združeno Evropo**

V zadnji številki smo objavili prvi del govora, ki ga je imel v Parizu glavni zunanje politični strokovnjak ameriške republikanske stranke ter sedanjí namestnik zunanjega ministra Marshalla v Parizu, John Foster Dulles. V drugi polovici tega pomembnega govora, ki nam razodeva ameriške politične cilje v Evropi, je Dulles dejal med drugim: »Amerikanci so na splošno pripravljene na kakršen koli napor, samo da bi pomagali odpraviti razdor, ki cepi Zahodno Evropo. Njeno današnje šibkost bi radi nadomestili z močjo, ki jo daje edinstvo.

Ameriško ljudstvo se spominja, pod kakšnimi pogoji je ono doseglo svojo združitev. Ko se je začela porajati misel za združitev, je bilo v severni Ameriki 13 majhnih neodvisnih držav. Tem so stregli po življenju britanski, francoski in španski imperij, ki so tedaj nekaj pomenili. Tedaj so državljani prvih ameriških zveznih edinic jasno povedali, da bodo ostali slabotni in da jih bodo razjedali medsebojni boji vse dotlej, dokler bodo ločeni in sprti.

Da bi odpravile neslogo, ki bi spričo zunanje nevarnosti utegnili biti usodna, so se te države združile. V začetku se jim to ni povsem posrečilo. Precej držav se novi skupnosti ni pridružilo. Odločilno preizkušnjo za to, koliko je nova zveza trdna, je prinesla šele državljanska vojna med severnimi in južnimi državami.

Posamezne države zelo samostojne...

Zedinjenje severne Amerike po zvezni ustavi je bilo postopno. Posamezne države so se do danes ohranile dosti večje samostojnost, kakor pa se večini Evropejce sploh zdi. Človek se vsak dan čudi, da je v Evropi tako malo razumevanja za ameriški zvezni sistem in za njegovo prožnost. Ob zadnjih predsedniških volitvah se je izkazalo, da skoraj nihče v Evropi ne ve, da ima v Ameriki skoraj vsaka zvezna država svoj volivni zakon. Po nekaterih državah zakon dovoljuje, da se človek volitev vzdriži, po drugih pa je udeležitev pri volitvah obvezna.

Vlade v posameznih ameriških državah vodijo dosti več poslov kakor pa jih opravlja zvezna vlada za vse Združene države. Samo zadeve, ki se res tičejo prav vseh zveznih edinic, so pod nadzorstvom osrednje vlade. Toda celo pojmi o tem, kaj so skupne zadeve, se dan na dan spreminjajo.

... vendar skupnost močna

Toda kljub tej različnosti in veliki samostojnosti posameznih državnih delov je ameriško ljudstvo ustvarilo zadostno edinstvo, da je bilo kos vsem zunanjim nevarnostim. Poleg tega je znalo ohraniti tudi vse tiste svoboščine, ki so Amerikancem tako draga.

Danes se celo tisti Amerikanci, ki prebivajo v oddaljeni, neobljudeni in izpostavljeni Aljaski, čutijo povsem varne. Dobro namreč vedo, da so tudi oni del velike skupnosti, katere posamezni člani so vsak zase šibki, vsi skupaj pa tako močni, da mora njihovo silo upoštevati ves svet.

Nujno je, da se ameriško ljudstvo nehote spominja vsega tega tudi pri tem, ko pomaga zahodni Evropi na noge. Amerikanci se zavedajo, da obnova ne bo mogla biti trajna, če se v Evropi ne bo zgodilo nič drugega, ko da bodo obnovili predvojno samostojnost toliko in toliko nepovezanih držav.

Vprašanje Nemčije

Dosti ljudi v Ameriki je tudi prepričanih, da vprašanja Nemčije ni moči rešiti drugače, kakor v okviru kakršne koli zahodne evropske zveze.

Pri tem zadevo mislimo samo na zahodno Nemčijo. Ta ima zdaj kakih 45 milijonov prebivalcev, ki so na tem prostoru stisnjeni tako, da je že kar nevarno.

To delavno ljudstvo, ki ima na razpolago velike naravne zaklade ter industrijske naprave, lahko stori dosti dobrega in slabega.

Če Nemce vključimo v Zahodno evropsko zvezo, bodo v njej predstavljeni manjšino, ki bo sestavljala kakih 20 odstotkov. V takšnem primeru jim lahko odpremo čim večje možnosti za miroljubno udejstvovanje. Ako pa bodo

**„Država med
Velika drama slovenske
Karantanske države gorami**

Samostojna slovenska karantanska država

Čeprav je po Samovi smrti (658.) zvezna slovanska država razpadla in so Obri v Podonavju zopet pridobili staro moč, se je svobodna slovenska kneževina Karantanija ne samo vzdržala in so si v tej državi iskali zatočišča in pomoči razni pregnani knezi, kot bolgarski Aleiok (že leta 631.) in furlanski vojvoda Arnefrid (leta 664.), marveč je Karantanija na prehodu v 8. stoletje in v prvih desetletjih 8. stoletja postala celo politično zelo delovna. Že ob Arnefritovem primeru (leta 664.) so Karantanci s svojo vojsko skušali pregnanemu Arnefritu pomagati, da bi zopet prišel na prestol. V letih 695-698 so vpadli Karantanci na Bavarsko in ob tej priliki ubili uglednega puščavnikarja Marina. Ali so ob znanih slovensko-langobardskih spopad

padih leta 702. in 720., ko je pri Lavariano, južno od Vidma, bil sklenjen mir na bojišču, tudi kosroški Slovenci kaj sodelovali, ni sporočil Zanimivo pa je, da so kmalu po tem, v letih 725-730, Karantanci prisilili Langobarde, da so jim vrnili Ziljo, in tudi sami so prehajali Karnske Alpe, da se je moral škof iz mesta Julium Carnicum (Zuglio) umakniti v Cedad. O veliki politični moči kneževine Karantanije priča tudi dejstvo, da so Karantanci skoraj istočasno (leta 720.) vdrli tudi na Bavarsko in požgali cerkev v Bischofshofenu.

Slovenci v veliki vojni zvezi z Bavarci

Vsekakor je ugled Karantanije moral zelo narasti, da Karantance leta 743. nepričakovano srečamo celo v veliki vojni zvezi z Bavarci. Na drugi strani pa to dejstvo

priča, da so se v slovenski sosesčini morale izvršiti velike politične spremembe, ki so tudi Karantancem narekovale upravljivejšo razmerje z zapadnimi sosedi. Slovincem sovražni, stalno proti vzhodu prodirajoči Bavarci so za svojim hrbtom začutili nevarne tekmece Franke. Ko je leta 737. na Bavarskem prevzel vlado Odilo, je kmalu začel zbirati krog sebe frankovske nasprotnike. Istočasno se je Bavarska tudi cerkveno pričela osamosvajati leta 739. je Bonifacij namreč reorganiziral bavarsko cerkev in določil štiri stalna škofijska mesta (Regensburg, Freising, Salzburg in Passau). To je seveda Odilu vplivalo pogum pri njegovih načrtih, da bi se docela osvobodil Frankov.

Toda tudi pri Frankih sta po smrti kralja Karla Martela (741.) sledila izredno sposobna moža: Pipin in Karlman, ki sta kot majordoma vladala sama in šele leta 743. postavila na prestol nezmožnega Merovinga Hilderika, ki je bil pokorno orodje v njunih rokah. Pipin in Karlman sta prva leta svoje vlade imela opravka z reformo frankovske cerkve in

z uporniki, ki so po Karlovi smrti dvignili glave. Središče upora je bila Bavarska, kjer je Odilo snoval politične zveze s Sasi in Alamani, Akvitanci in papežem Čaharijo. Med Odilove zaveznike so pa bili pritegnjeni tudi Slovenci Karantanci. Odilo je vsekakor moral imeti dalekosežen načrt, da si je zbral toliko zaveznikov. Kljub temu pa je pri Lechu leta 743. bil premagan in je Bavarska bila uvrščena med Frankom podložne vojvodine. Vendar je Bavarska še naprej ohranila precej svoje politične svobode in moči.

Da so karantanski Slovenci s svojimi starimi sovražniki Bavarci sklenili, potično zvezo, so vsekakor morali imeti izredno važne razloge. Obri so se namreč v začetku 8. stoletja spet notranje okrepili in začeli resno ogražati obstoj slovenske države Karantanije. Pač jim že glede na druge podložne Slovence (v Panoniji) in Slovane ni bilo prav da je dobršen del Slovencev užival popolno politično svobodo in sam izvajal o svojevalne pohode ter si tako z junaškimi dejanji privlačeval o

stale, Obrom podložne Slovence. Na drugi strani pa so Karantanci po svoji legi Obrom zapirali pot na zapad in morda celo na jug v Italijo. Vsaj za kralja Sama je bilo tako. »Letopisi bavarskega naroda« naglašajo, da so Obri Karantancem stalno bili sovražni. Umljivo je, da je ob takim napetem razmerju do Obrov karantanski knez Borut rad sprejel bavarsko povabilo k pristopu k vojni. Čeprav ta ni bila naperjena zoper Obre, marveč zoper Franke, pa je vendarle za primer obrskega napada na Karantance knez Borut mogel računati na njeno pomoč. Verjetno je slovenski vladar pristopil k tej zvezi in sklenil vojaško pogodbo vprav za medsebojno pomoč. Enako zvezo so sklenili namreč z Odilom tudi Akvitanci zoper Franke.

Knez Borut se je k bavarski vojaškopolični zvezi pridružil toliko raje, ker langobardska sosesčina za Slovence ni bila dosti varna. Medtem ko so ozemljski spori med Karantanci in Bavarci v zadnjih desetletjih že kar ponehali, pa je izguba Zilje za Langobarde gotovo še bila boleča. Ra-

zen tega je langobardski kralj Luitprand (712-744), ki je Langobardom osvojil Raveno, podvrgl vojvoda spoletskega in beneventskega, oblegal dvakrat Rim, pomagal Frankom zoper Arabce, bil zelo ljubosumen na neposrednega karantanskega soseda, furlanskega vojvoda Pema. Leta 737. ga je Luitprand odstranil, mu vzel knežjo čast in postavil na vojvodski prestol njegovega sina Ratchisa. Pemo pa se je takrat hotel zateči k Karantancem po vojno pomoč, a je sin Ratchis posredoval za očeta in mu izprosil pomiloščenje. Da bi ga pri kralju odvrnil vsak sum o kaki slovensko-furlanski zvezi, je udaril Ratchis na »Kranjsko domovino Slovanova«. Seveda so Slovenci Ratchisa takoj izgnali. Vsekakor ob takih mrzkih odnosih do Langobardov Karantanci niso mogli dosti računati na kako njihovo pomoč za primer obrskega napada, čeprav bi ta veljal obojim. Sicer je pa zviti in spretni Luitprand v korist svojim načrtom in podvigom po Italiji z Obri vzdrževal kar najboljše razmere. (Se nadaljuje).

Nemci ostali samo ena od ločenih in samostojnih držav, bodo ohranili svoj strateški položaj sredi Evrope. To jih bo neprenehoma vabilo, da bi se poskušali priboriti do oblasti nad drugimi državami.

Vzhod in Zahod

Ustanovitev združene zahodne Evrope je potrebna tudi kot podlaga za ureditev prijateljskih odnosov med vzhodno in zahodno polovico Evrope. Koristi vse Evrope zahtevajo, da sedanje pregrade poderemo.

Vidimo močna prizadevanja, katerih cilj je vzhodno Evropo potegniti povsem na Vzhod ter čim dalje stran od zahoda. Če bi se to posrečilo, bo škodilo Vzhodu prav tako kot Zahodu.

Zdaj gre za to, da tudi Zahod ustvari žarišče, ki bo vzhodnoevropske dežele privlačevalo na zahodno stran. To bo mogoče le, če bo Zahod znal ohraniti osnovne človeške svobode. Poleg tega bo moral ojačiti svojo politično in vojaško silo ter ustvariti veliko socialno blagostanje.

Če bomo to znali storiti, potem bo zahodna Evropa postala mogočen magnet, čigar sila se ne bo moči ubraniti. Z njegovo pomočjo bomo polagoma podrl sedanje pregrade in nenaravno stanje, ki reže Evropo na dve polovici.

Ako se bo pa zahodna Evropa rajši odločila, da ostane še naprej razdvojena in šibka, potem utegnejo njeni razbiti drobci drug za drugim pasti v območje Vzhoda.

Ameriško ljudstvo nedvomno misli pomagati Evropi v pametnih in previdnih mejah tistega, kar ima samo na razpolago. Toda Amerikanci imajo svoje misli in utegnejo svojo sedanjo odločitev spremeniti. To se bo zgodilo, če se bodo razne evropske države odločile, da vstrajajo pri sedanjih neslogi in razdvojenosti.

Ameriško ljudstvo namreč iz preteklihkušenj ve, da more takšno razcepjeno Evropo držati na nogah samo nepretrgana pomoč Združenih držav. Toda lepega dne se lahko izkaže, da je takšno stalno pošiljanje podpore nesmiselno in nekoristno.

Evropa mora storiti svojo dolžnost

Ne gre za to, da bi kogar koli plašili. V zadnjih mesecih je opaziti, da je delo za združeno zahodno Evropo, ki so ga dolžni opravljati vsi njeni prebivalci, znatno napredovalo. Morda ta napredek še ne odgovarja potrebi, ki jo narekuje nevarnost. Drži pa, da se je nekaj le zgodilo. Ljudje si prizadevajo za ta cilj, in sicer ne le v besedah, marveč je to videti tudi v nekaterih dejanjih.

Benelux, zveza med Belgijo, Nizozemsko in Luksemburgom, je dejstvo, ki ga dan na dan bolj čutimo. Države, ki so podpisale pogodbo v Bruslju, so naredile že nekaj dejanskih korakov, da bi vzporedile svoje obrambne ukrepe. To skušajo doseči tudi z enotnim vojaškim poveljstvom. Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje daje pobudo za izvedbo gospodarskih načrtov v posameznih državah. To bo pomagalo doseči ravnovesje v trgovini ter olajšalo odpravo trgovinskih omejitev ter plačilnih težav.

Ta prizadevanja v Evropi bodrijo tudi Amerikance, naj nadaljujejo s svojimi napori.

Vesti s Tržaškega

„Slavjansko društvo“

Odlomek iz govora dr. Agneletta

Na ustanovnem občnem zboru 6. 12. 1848. je bil izvoljen za starosta katedralni svetnik Jovan Visel — Koseski. Društveni program je bil naroden, kulturni in političen. V njem so se osredotočile vse živje sile primorskih Slovencev, Hrvatov in Srbov. To društvo je razvilo močno delavnost na znotraj in tudi na zunaj. Aprila 1849 je pričelo izdajati prvi slovensko-hrvatski politični list, mesečnik »Slavjansko rodoljub«, ki je pa bil (urednik Cesar Ivan) zatrt po 5 številkah. Marca 1850. je izšlo novo društveno glasilo: »Jadranski Slavjan« (urednik prof. Šimen Rudmaš).

»Slavjansko društvo« je delalo tudi izven tržaških mej. Poslalo je deputacijo treh članov, da se pokloni na Reki banu Jelačiću. Poslalo je svojo deputacijo tudi v Dalmacijo in tako navezalo stike s Hrvati in Srbi dosledno ilirskemu programu. — Pod pritiskom Bachove strahovlade je društvo opustilo politični program ter se omeilo samo na kulturne in družabne prireditve in l. 1853 se je spremenilo v »Slavjansko čitalnico«.

»Slavjanska čitalnica«, ki se je pod vplivom ilirizma imenovala »Sl. čitaonica«, je skozi 3/4 stoletja spremljala tržaške Slovence in Hrvate na njih pohodu od uspeha do uspeha, od zmage do zmage.

Ona je bila ognjišče in zbirališče vseh naših ljudi, od preproste delavca do intelektualca. Ona je bila priča vseh žalostnih in veselih dni naše kulturno politične zgodovine skozi 3/4 stoletja. Bila je priča naše žilavosti in vztrajnosti, naše veličastne politične zmage leta 1907, našega kulturnega in gospodarskega ustvarjanja. Bila je priča naše dramske in operne umetnosti v našem gledališču, naše glasbene umetnosti v glasbeni matici, naših gospodarskih institucij, zadrug, hranilnic, bank. Bila je priča tudi naše »Narodne delavske organizacije« in nešteti naših društev in ustanov. In to vse do tlej dokler ni 13. julija 1920 kot žrtev fašizma zgorela s svojo bogato knjižnico v plamenih »Narodnega doma«.

S »Slavjansko čitalnico« je zgorela takrat ponosna stavba »Narodni dom«, slovensko gledališče, njegova garderoba, knjižnica in kulise, sokolska dvorana, telovadna oprema. Tržaška posojilnica in hranilnica z vsemi knjigami, dokumenti, vrednostnimi papirji in denariem.

13. julij 1920, je bil za Primorske Slovence in Hrvate prava bartolomejska noč. Ta dan ostane najbolj črn v naši zgodovini. S tem dnem je pričel fašistični pohod proti nam. Pa prišel je naš dan. Fašizem je bil premagan in strti in mi smo vstali. Toda našli smo same ruševine tudi na kulturnem polju. In iz teh ruševin je vstala aprila 1948, 100 let po ustanovitvi »Slavjanskega društva«, »Slavjanska prosvetna matica«, kot naslednica in nositeljica novih ali v bistvu starih narodnih

kulturnih idej.

Ali bo tudi ona stoletna priča našega ustvarjanja in napredka na naši bodoči poti?

Če se zavedamo, kako ogromna je morala biti naša notranja ustvarjalna sila, ki je dvignila slovensko ljudstvo komaj v dveh generacijah svobodnega življenja, od brezpravne mase analfabetov in tlačanov na višino prvih kulturnih narodov sveta, ako pomislimo, da je doprinesel slovenski človek v tej kratki dobi naravnost čudeže na oltar kulturnega in gospodarskega ustvarjanja, potem nič strahu. Z vero v sebe same in z božjo pomočjo bomo tudi v bodočih stoletjih korakali od uspeha do uspeha za naš obstoj in naše pravice — v znamenju demokracije in svobode.

Nov doktor

Dne 23. novembra t. l. je bil na tržaški univerzi promoviran za doktorja klasične filologije naš rojak Zorko HAREJ iz Dornberga. Zagovarjal je s prav dobrim uspehom tezo iz srednjeveške latinske literature. Novemu doktor-

ju iskreno čestitamo ter mu želimo v življenju obilo uspeha.

Za Miklavža

»Slovensko dobrodelno društvo« v Trstu sporoča, da bo sprejemalo Miklavževe pakete le še v soboto. Paket je treba oddati v ulici Machiavelli 22/II. Miklavževanje bo v nedeljo ob 17. uri v istem prostoru.

Opozorilo beguncem

V zvezi s poročilom mednarodne begunske organizacije IRO v predzadnji »Demokraciji« je zdaj prispelo obvestilo, da ameriška misija, ki ima nalogo izbirati emigrante za vstop v Združene države, ne bo prišla v Trst. Misija je sporočila mednarodni begunski organizaciji, da bo obiskala le eno samo taborišče v Italiji, in sicer taborišče Bagnoli pri Neaplju.

Zaradi tega opozarjamo tiste, ki imajo namen emigrirati, da je verjetno, da tisti, ki ne bi bili v tem taborišču, ne bodo imeli priložnosti za sprejem v Združene države.

Vesti z Goriškega

Občinska svetovalca Slov. dem. zveze pri g. županu

Zadnje sredo, 1. dec., sta se obč. svetovalca Slov. dem. zveze v Gorici, gg. Kemperle in Bratuž zglasila pri novem g. županu dr. Bernardisu in imela z njim daljši razgovor o raznih perečih občinskih vprašanjih, zlasti nekaterih, ki se tičejo Slovencev. G. župan je naša svetovalca zelo ljubeznivo sprejel ter se za zadeve, ki sta mu jih predložila, zanimala in jim obljubil svojo pomoč. Rekel je tudi, da sta storila prav, ker sta s svojim obiskom nekoliko počakala, kajti pred dnevi so mu uradni obiski pobrali ves čas. G. župan je bil o raznih naših vprašanjih dobro poučen, česar pa ni poznal, si je točno zabeležil. Zagotovil je, da bo slo vse njegovo delo za tem, kako doseči res demokracijo sodelovanje vseh občinskih svetovalcev v pomoč mestu in njegovemu preizkušenemu prebivalstvu. V teku meseca decembra bo najbrže druga seja celokupnega občinskega sveta.

Obvestilo

Ljudskošolska mladina v Gorici obvešča cenjeno občinstvo, da se pripravljajo tudi letos — s pomočjo svojih požrtvovalnih učiteljev — na pestro prireditve občajne božičnice. Mladina se bo potrudila, da bo prireditve zadovoljila obiskovalce in jih pripravila na božično razpoloženje.

Ker je namen pomagati potrebnim, naproša vodstvo prireditve, da prisločite na pomoč. Vsako najmanjše darilo je dobrodošlo. Vse prispevke lahko dostavite na didaktično ravnateljstvo in izročite pripravljalnemu odboru.

Promocija

Gospodična Anka Princič, hčerka ravnateljice pri računskem oddelku na centralni pošti v Benetkah, je 17. novembra t. l. promovirala za doktorja ruskega jezika in slovstva na univerzi »Ca Foscari« v Benetkah. Iskreno čestitamo.

Smrt dobre matere

Dne 26. nov. je po daljšem bolehanju umrla gospa Štefanija Komelj iz zavedne slovenske družine v Gosposki ulici 7. Bila je skrbna mati in gospodinja. Naj počiva v miru! Zaljučim iskreno sožalje.

Radi Miklavža odprte trgovine

Ker pade letos praznik sv. Miklavža na ponedeljek 6. t. m. je radi nakupovanja Miklavževih darov prefektura dovolila, da so trgovine v nedeljo lahko odprte.

Slovenski sv. misijon v Gorici

Sv. misijon za Slovence v župni cerkvi sv. Ignacija na Travniku se prične, kot smo že kratko napovedali, v soboto 4. t. m., ko bo ob osmih zvečer prvi misijonski govor. Prejšnji dan, danes v petek popoldne ob treh bo pri sv. Ignaciju govor za ljudskošolsko mladino. V nedeljo 5., na praznik Brezmadežne v sredo 8. in v nedeljo 12. t. m. bodo govori ob 6.30, ob 9 in popoldne ob 3. Ob delavnikih pa bodo govori ob 6.30, ob 4 popoldne in ob 8 zvečer.

Starosta slov. duhovščine

Dne 23. nov. je dopolnil g. bisseromašnik in upokojeni župnik iz Standreža, Jožef Kosovel, devdeset let življenja še krepak in čil na duhu in telesu. Biva še vedno v Standrežu, kjer je nad 50 let pastiral, ter vsak dan mašuje in opravi svoj popoldanski sprehod. Želimo, da bi žilavi starosta naše duhovščine dočakal še lepo vrsto let, vsaj do železne sv. maše, pri dobrem zdravju.

Meja

Zadnje čase je italijansko-jugoslovanska razmejitvena komisija zopet pridno na delu. Po časopisju skoro vsak dan naletimo na vest, da so se jugoslovanski člani te komisije zjutraj pripeljali preko bloka pri Rdeči hiši na ital. ozemlje in se v popoldanskih urah po isti poti vrnili. Zadnje čase pregleduje in ugotavlja komisija mejo na oddelku od Števerjana do Št. Mavra. Ker je treba mejo točno in do vseh podrobnosti določiti, delo zelo počasno napreduje in najbrže še ne bo kmalu zaključeno. Odnos med jugoslovanskimi in italijanskimi člani je zelo ljubezniv in se gospodje med seboj dobro razumejo.

Dobra srca

Pretekli in predpretekli teden sta častita sestra iz Slovenskega sirotišča v Gorici in gospa Katca Kerševani nabirali v Standrežu, Sovodnjah, na Peči in v Rupi živež za imenovani zavod. Ljudje so pokazali res usmiljeno srce do sirot ter so dobre volje in radi darovali mnogo živeža, zlasti krompirja. Gre jim vsa hvala in toplo priznanje.

Pokrajinski upravni odbor

V torek 30. novembra je zasedal pokrajinski upravni odbor in pretresal kakih 45 zadev. Med

drugim je odobril posojilo, ki ga je goriška občina najela pri Goriški hranilnici (Montu). Za dober dobsko občino je potrdil dve zadevi: imenovanje občinske komisije za reševanje utokov v zadevi krajevnih dajatev, in plačevanje doklade za kruh (caropane) uradniku g. Bajcu.

Trg sv. Andreja

Jutri, v soboto 4. dec. se nekako uradno prične letošnji trg sv. Andreja, ki bo trajal do 12 t. m. Odbor, ki ima nalogo, da izvede predpriprave za ta starodavni in največji vsakoletni goriški sejem, je določil, da bodo jutri otvorene razstave, ki so jih pripravili v zvezi s trgom. Te razstave naj bi privabile v Gorico več občinstva in s tem trg poživile. Ob treh popoldne bo otvorena razstava igrač v kavarni Teatro, ob treh in pol obrtna in slaščičarska razstava v ulici Diaz, ob štirih športna razstava v dvorani Petrarca, ter končno ob 4 in pol kmetijska razstava s pokušanjem vina na pokritem sadnem trgu. Razstave bodo odprte vsak dan od 8 1/2 zjutraj do 8 zvečer; vstopnina v vsako znaša 30 lir. Razen teh razstav bo na pokritem sadnem trgu gastronomski srečolov z divjačino in raznimi drugimi okusnimi dobroti. Tudi številni trgovci pripravljajo svojo izložbeno okna in obetajo znatne popuste pri svojem blagu.

Posebna značilnost letošnjega Andrejevega trga pa bo izredna množica značnih železnic, gugalnic, vrtljakov, strelšč. cirkusov in vseh vrst klosov, ki se je našla v Gorici. Kar pomnimo ni bilo še nikoli toliko »komedij« v našem mestu. Obsežni Telovadni trg, in prostori okrog Trgovskega doma, ob Sadnem trgu in na Travniku so natrpani. Povsod »komedije« in potujoče hiše — nekatere zelo lične — njihovih lastnikov in sodručnikov. Mestno lice v teh središnih predelih je povsem spremenjeno in ima res izrazito sejnarski značaj. Živžava, hrupa, šuma, piskanja bomo v prihodnjih dneh imeli v Gorici na pretek, preveč. Težko mrtvilo, ki sedaj tlači mesto, so bo za nekaj dni, zlasti večerov, umaknilo kričavi razposajanosti, vsaj navideznemu veselju in udobju. Kakšen bo zaključek, bilanca? Ne vemo in ne bili bi radi maliciozni preroki. Bojimo se pa, da je mizerji, v kateri se utapljam, težko pomagati z varljivim bleskom, ki ga je treba plačati.

Kaznovan mlinar

Valjni mlin v Medeji pri Krmini, last g. Julija Simonita, je bil oblastveno zaprt za 15 dni, ker je razpečeval moko, ki ni bila mleta po sedaj veljavnih predpisih. Tako nas obvešča prefektura.

Zaposlitev pri delih s strugenimi plini

Goriška prefektura sporoča, da bo prefektura v Benetkah otvorila tečaj za izvežbanje v delih s strugenimi plini in za dosego tozadevnega strokovnega spričevala. Na ta tečaj se sprejmejo tudi osebe, ki bivajo v goriški pokrajini. Prošnjo je treba nasloviti na goriškega prefekta do 15 dec. Točnejša pojasnila dajejo pristojni občinski uradi in zdravstveni urad goriške pokrajine.

Devica Marija v Dolu

S tem imenom se predstavlja slovenski javnosti novoustanovljena duhovnja — vikariat v Dolu. Velikokrat nas pelje pot po prijaznem Dolu, posejanem s skupinami naselji: Devetaki, Vizintini, Palkišče, M'koli, Brni, Ferleti in tudi Boneti. Sredi Dola, na Palkišču, stoji lepo šolsko poslopje in tam je za sedaj tudi kapela v lep, prostorni dvorani. Veliko slavnost bodo imeli Doljani dne 8. decembra na praznik Brezmadežne. Ob 2h popoldne bo vse ljudstvo z duhovščino in z g. nadškofom sprejelo lep kip Fatimske Matere božje, ki bo prav taka, kot je bila tista, ki je letos obiskala vse naše vase. Mater božjo bodo pričakovali na »Čukišču«,

tam, kjer se cepi pot proti Opatjemu selu. Nato bo procesija do Palkišča, kjer bo govor, blagoslov in tudi ofer za potrebe novega svetišča. Vse ljubitelje cerkvene glasbe pa tudi zanima, kako se bo postavil novi doljanski cerkveni zbor, ki bo z izbranimi pesnimi spremljal potek vse slovenske. Nas kar vesel, da so Doljani tako podjetni in da jim je v tako kratkem času uspelo ustanoviti toliko lepega. Razmeroma majhna vas je veliko napredovala in pridobila. Vsi spremljamo s simpatijo to našo novo raz in želimo obilo uspeha. Le naprej! Prav radi bomo 8. decembra popoldne prihiteli pogledat v Dol lepo slovensko. V vseh dneh svoje težke zgodovine se slovenski narod rad zbira okrog svoje nebeske Pomočnice.

IZ VSEGA SVETA

General Eisenhower poveljuje učitelja

»Učitelj ima v rokah bodočnost naše države, obstoj naših pravic in naše svobode« — je izjavil general Dwight D. Eisenhower, rektor Kolumbija univerze v svojem govoru, ki ga je imel v muzeju mesta New York ob odprtju razstave, ki priča o napredku vzgoje v New Yorku v zadnjih 300 letih. Eisenhower je govoril pohvalno o učiteljsstvu, ki je predano svoji dolžnosti in ki je doseglo lepe uspehe ter priporočil, da se naj bolj skrbi za blagostanje in socialni položaj učiteljev. »Toda svet človeške sreče in zboljšanje, za katerim stremijo vsi vzgojitelji, bomo imeli le t krat, če bo poklic (vojaški, op. ur.) v katerem sem bil vgojen jav. postal stvar preteklosti« — je dodal general. Nadalje je označil znanost za dvorezno orožje, ki ga lahko uporabljamo za dobro ali slabo, zato je priporočal moralno in duhovno vzgojo, ki naj bo vsaj na isti višini kot praktična in znanstvena vzgoja.

Boj proti jetiki v Grčiji

Ameriške fonde bodo v Grčiji porabili za gradnjo bolnic in sanatorijev za jetične in za zboljšanje vodovodnih napeljav. Za ta dela bodo porabili 36.540 milijonov drahem in 3.397.000 dolarjev. Načrt za gradnjo so objavili po podpisu petih sporazumov, ki sta jih podpisala Stephanopoulos, ministar za koordinacijo, in ameriški veleposlanik Henry Grady. Načrt bo izvedlo ministrstvo za higieno s sodelovanjem oddelka za javno zdravstvo pri upravi za gospodarsko sodelovanje. V Grčiji umre za jetiko vsako leto 20.000 oseb. Računajo, da boleha na tej ho-lezni od 150.000 do 200.000 ljudi.

Televizijsko prenašanje opere.

Dne 29. nov. zvečer so televizijski prenašali po mnogih mestih Združenih držav Verdijevo opero »Otello«, ki so jo igrali v metropolitanskem gledališču v New Yorku. S tem so prvi vključili v program ameriškega televizijskega omrežja tudi lirčno opero. Opero so prenašali s sedmimi televizijskimi aparati.

V petek 26. nov. je po dolgi in mučni bolezni, prevedena s s. zakramenti za umirajce, mirno v Gospodu zaspala naša preljubljena soproga in mati

Štefanija Komelj, roj. Mauri

Izrekamo najlepšo zahvalo pred. g. Mazori za zadnje spremsvo k večnemu počitku, kakor tudi vsem onim, ki so nas tolažili v teh težkih urah.

Gorica, dne 29. novembra 1948. Zaljučni soprog Andrej, hči Marta in sinova Viktor in Alojzij (odsoten)

Za »Uršičev sklad«

Kroček prijateljev iz T. meseca 300, 300, 500, 500, 500, 300, 300 = 3200.— L.

Za »dobrodelno društvo«

Ljubljančan 100.— lir
Odgovorni urednik: Janko Simčič
Tiska tiskarna Budin v Gorici